

SXEDIO.G93

17.9.1959: Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ ΤΟΝ ΓΕΩΡΓΙΟ ΓΡΙΒΑ-ΔΙΓΕΝΗ ΟΤΙ ΚΑΤΑΡΤΙΖΕΙ ΣΧΕΔΙΑ ΓΙΑ ΑΝΑΤΡΟΠΗ ΤΟΥ

Η κρίση στις σχέσεις του Γεωργίου Γρίβα με την Ελληνική Κυβέρνηση από τη μια και του Γρίβα με τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο από την άλλη εντάθηκε τους επόμενους μήνες κι έφθασε στα όρια της σύγκρουσης, ενώ ο Μακάριος κατάγγειλε σχέδια του Γρίβα για ανατροπή του και ότι κατήρτισε κατάλογο προγραφών εξήντα Κυπρίων.

Παράλληλα το όνομα του Γρίβα αναμιγνυόταν στην αποστολή οπλισμού στην Κύπρο.

Μετέδωσε σχετικά το Ελληνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας στηριζόμενο στην ανταπόκριση του Πρακτορείου ("Ελευθερία" **17.9. 1959**):

"Το Κυπριακό Πρακτορείο μεταδίδει από τη Λευκωσία ότι νέα στοιχεία για τη συνωμοσία που εξυφάνθηκε, εναντίον του Αρχιεπισκόπου κ. Μακαρίου, των Ελλήνων Υπουργών και της εφαρμογής των συνθηκών της Ζυρίχης και του Λονδίνου, γίνονται συνεχώς γνωστά και προκαλούν τη λαϊκή αγανάκτηση εναντίον των συνωμοτών.

"Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά, τα σχέδια των συνωμοτών, προκαθόριζαν ένοπλη δράση μέσα στον Αύγουστο. Οι συνωμότες υπολόγιζαν ότι οι δηλώσεις του κ. Γρίβα της 19ης Ιουνίου, με τις οποίες καταγγέλλονταν οι Συμφωνίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου θα οδηγούσαν σε λαϊκές κινητοποιήσεις εναντίον των συμφωνιών και του Εθνάρχη, ότι θα γίνονταν διαδηλώσεις και θα επακολουθούσε γενική αναταραχή.

"Οι συνωμότες έταξαν ως σκοπό τους να εκμεταλλευθούν τις εκδηλώσεις αυτές και να υποδαυλίσουν την ένταση, η οποία συνεχώς θα αποκορυφούτο μέχρι τη 14η Αυγούστου, την οποία ώρισε ως ημέρα του ένοπλου πραξικοπήματος.

"Κατά το σχέδιο αυτό τη νύκτα της 14ης

Αυγούστου, ένοπλες ομάδες κρούσεως των συνωμοτών θα προέβαιναν στη σύλληψη του Αρχιεπισκόπου κ. Μακαρίου, του Ηγημένου της Μονής Κύκκου κ. Χρυσοστόμου, του Πρωτοσύγγελου της Αρχιεπισκοπής Καλλινίκου, του ιδιαίτερου γραμματέα του Αρχιεπισκόπου κ. Πάτροκλου Σταύρου, των Υπουργών κ.κ. Τάσσου Παπαδόπουλου, Πολύκαρπου Γιωρκάτζη και Πασχάλη Πασχαλίδη, των μελών της Διοίκησης Επιτροπής του ΕΔΜΑ κ.κ. Αντη Σωτηριάδη, Σπύρου Κυριανού και Π. Παυλάκη, των αδελφών Ουρανίας και Λούλας Κοκκίνου, καθώς και άλλων 50 προσώπων, τα οποία περιλαμβάνοντο επίσης στον κατάλογο των προγραφομένων υπό τον τίτλο " το σκότιο περιβάλλον του Αρχιεπισκόπου".

" Μετά τις συλλήψεις το σχέδιο των συνωμοτών καθόριζε την εκτέλεση του Εθνάρχη και αρκετών άλλων. Στους υπολοίπους θα επιβαλλόταν να προβούν σε δηλώσεις αποκήρυξης του Αρχιεπισκόπου και της πολιτικής του.

"Ταυτόχρονα με λαϊκά δήθεν ψηφίσματα, τα οποία θα γίνονταν υπό την απειλή των ενόπλων συνωμοτών, θα πλαστογραφείτο η λαϊκή θέληση και θα διαδηλούτο η εμπιστοσύνη του λαού προς τον Μητροπολίτη κ. Κυπριανό, τον οποίο οι συνωμότες σκόπευαν να εγκαταστήσουν στην Αρχιεπισκοπή.

"Με το πραξικόπημα αυτό οι συνωμότες απέβλεπαν σε δυο πράγματα: Η να επιτύχουν να αναγνωρισθούν ως εκπρόσωποι του Κυπριακού λαού και ρυθμιστές των τυχών του κι' έτσι να αναλάβουν επίσημα τη διαχείριση των κυπριακών με εθνάρχην τον Μητροπολίτη Κερύνειας ή εάν αποτύγγαναν να προκαλέσουν το ναυάγιο των Συνθηκών της Ζυρίχης και του Λονδίνου και εφ' όσον θα διατηρείτο η αγγλική κυριαρχία να συνεχίσουν την ένοπλη δράση με σύνθημα την Ένωση.

"Το συνωμοτικό σχέδιο πρόβλεπε επίσης επάνοδο στην Κύπρο των συνωμοτών που βρίσκονται στην Αθήνα.

"Το συνωμοτικό σχέδιο απέτυχε για δύο κυρίως

λόγους: Πρώτο διότι μετά τις δηλώσεις του Γρίβα για αποκήρυξη των συνθηκών καμιά λαϊκή κινητοποίηση δεν σημειώθηκε προς υποστήριξη του.

"Απεναντίας μάλιστα διαδηλώθηκε από παντού η συμπάρασταση προς τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο.

"Επί πλέον το δίκτυο πληροφοριών του Αρχιεπισκόπου παρακολουθούσε κι' αποκάλυψε από την αρχή όλες τις κινήσεις των συνωμοτών, ο δε Αρχιεπίσκοπος προειδοποίησε έγκαιρα τους συνωμότες.

"Παρ' όλον τούτο οι συνωμότες δεν εγκατέλειψαν τα σχέδια τους. Προέβησαν όμως στην αναπροσαρμογή τους.

"Η νέα δράση που καθώρισαν προέβλεπε μεταξύ άλλων προβολή υποψηφίου Προέδρου αντί του Αρχιεπισκόπου και επιθέσεις κατά τη διεξαγωγή των εκλογών.

"Οι συνωμότες υπολόγιζαν επίσης στη διάσπαση του Υπουργικού Συμβουλίου, προς τον σκοπό δε αυτό κατέβαλαν σύντομες προσπάθειες από την Αθήνα, η προσπάθεια τους όμως απέτυχε ολοσχερώς.

"Όλα τα Ελληνικά μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου ίστανται παρά το πλευρό του Αρχιεπισκόπου και τον υποστηρίζουν στο δύσκολο έργο του".

Οι καταγγελίες ήσαν τρομερές, έστω κι αν ποτέ δεν παρουσιάστηκαν περισσότερα στοιχεία ή δεν οδηγήθηκαν στο δικαστήριο οποιοιδήποτε φερόμενοι συνωμότες.

Ο Μακάριος έρριχνε ουσιαστικά το γάντι στο Γεώργιο Γρίβα- Διγενή καθώς πλησίαζαν οι εκλογές στην Κύπρο για την ανάδειξη του πρώτου Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Όλα στηρίζονταν σε μια επιστολή που θα πρέπει να παρερμηνεύθηκε, την οποία έστειλε από την Αθήνα ο Ρένος Κυριακίδης, αδελφός του Μητροπολίτη Κερύνειας, που διαφωνούσε έντονα με τη γραμμή της ανεξαρτησίας κι επέμενε επίμονα στην Ένωση, πράγμα που δημιουργούσε στο Μακάριο έντονη αντιπολίτευση

στις προσπάθειες του και συνάσπιζε γύρω του όλους εκείνους που διαφωνούσαν με τις συμφωνίες.

Τα γεγονότα της δραματικής αυτής περιόδου ερεύνησε ο δημοσιογράφος Πέτρος Πετρίδης, ο οποίος έγραψε στην "Ιστορική Εγκυκλοπαίδεια της Κύπρου, περίοδος **1960-73** σελίδα **24**):

"Όμως τα πράγματα δεν περιορίστηκαν σε δηλώσεις και αντιδηλώσεις. Προχώρησαν από το κακό στο χειρότερο.

"Στις **6** Αυγούστου ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος κάλεσε στην Αρχιεπισκοπή μέλη της Διοικούσης Επιτροπής του ΕΔΜΑ σε μια δραματική σύσκεψη. Παρών ήταν και ο Πολύκαρπος Γιωρκάτζης, παρ' όλον που δεν ήταν μέλος της Επιτροπής.

"Ο Φώτης Παπαφώτης βρισκόταν στο χωριό του, την Ακανθού κι ειδοποιήθηκε να μεταβεί στην Λευκωσία εσπευσμένα.

"Κατά τον Παπαφώτη- που υποστηρίζει ότι την πληροφορία του την αποκάλυψε αργότερα άλλο μέλος της Διοικούσης Επιτροπής του ΕΔΜΑ, η σύσκεψη εκείνη είχε σκοπό να τον εξαναγκάσει σε παραίτηση από τη θέση του Ταμεία του ΕΔΜΑ.

"Ο Αρχιεπίσκοπος μίλησε για τη δημιουργία παρανόμων ενόπλων ομάδων που στρέφονται κατά του ιδίου με σκοπό την ανατροπή των συμφωνιών και άφησε υπονοούμενα για το Γρίβα και τον Παπαφώτη.

"Στις επόμενες μέρες τα πράγματα σημείωσαν ραγδαία εξέλιξη.

"Τη νύκτα της **12ης** Αυγούστου κυκλοφόρησαν φυλλάδια κατά του Αρχιεπισκόπου με την υπογραφή "Κυπριακό Ενωτικό Μέτωπο" (ΚΕΜ) που κανάγγελλαν τη δημιουργία οργάνωσης για να στραφεί εναντίον εκείνων που θεωρούσε σαν υπεύθυνους για την "προδοσία" του κυπριακού αγώνα.

"Ο Γρίβας, που βρισκόταν στην Κέρκυρα, δήλωσε ότι δεν είχε καμιά γνώση για το σχηματισμό του ΚΕΜ, και χαρακτήρισε την υπόθεση σαν μια από τις συνηθισμένες συκοφαντίες που χρησιμοποιούσαν οι εχθροί του για να υπονομεύσουν το γόητρο του.

"Στη Λευκωσία όμως κυκλοφόρησαν πληροφορίες ότι το ΚΕΜ οργανώθηκε από φανατικούς φίλους του Στρατηγού, ενώ στην Αθήνα η Ελληνική Κυβέρνηση δήλωνε ότι έπαιρνε όλα τα αναγκαία μέτρα για να παρεμποδίσει τη λαθραία αποστολή όπλων στο ΚΕΜ.

"Η κυκλοφορία των φυλλαδίων συνοδεύθηκε από φήμες ότι είχε ετοιμασθεί κατάλογος προγραμμάτων με **60** ονόματα υποψηφίων για εκτέλεση (τα όσα είχε μεταδώσει αργότερα το Κυπριακό Πρακτορείο Ειδήσεων) - από τον Αρχιεπίσκοπο και κάτω- αν αντιδρούσαν στον αγώνα του ΚΕΜ για Ένωση.

"Ταυτόχρονα οι αρχές ανακάλυψαν μια κρύπτη με όπλα. Ετσι τα γεγονότα έσμιγαν με τις φήμες και προσλάμβαναν νέες διαστάσεις, σε σημείο που να δημιουργηθεί επικίνδυνη ένταση. Ωστόσο πολύ λίγες απτές αποδείξεις δόθηκαν ότι πράγματι υπήρχε κάποια συνωμοσία της σοβαρότητας που είχε γίνει προσπάθεια να προσδοθεί σ αυτήν.

"Χαρακτηριστικό της περιόδου εκείνης ήταν οι απότομες μεταπτώσεις στις σχέσεις Μακαρίου και Γρίβα και φυσικά και του περιβάλλοντος και των δυο.

"Λίγες μέρες νωρίτερα ο Στρατηγός είχε δηλώσει στην Αθήνα, ότι ανέστελλε τις δημόσιες συζητήσεις με το Μακάριο. Ακόμα συμβούλευσε τον Αντώνη Γεωργιάδη να μη προχωρήσει στην πραγματοποίηση της πρόθεσης του να παραιτηθεί από τη θέση του σαν Υπουργού Συγκοινωνιών, όπως είχε πληροφορήσει σχετικά τον Αρχιεπίσκοπο.

"Και για ν' αμβλύνει ακόμα περισσότερο την ένταση διευκρίνισε ότι δεν στρεφόταν εναντίον των συμφωνιών και των συνομιλιών για την εφαρμογή τους, αλλά απλώς προσπαθούσε να παρεμποδίσει τις υποχωρήσεις μπροστά μάλιστα στον κίνδυνο που δημιουργούσε ο συνεχής εξοπλισμός των Τούρκων.

"Ο Στρατηγός δεν δέχτηκε, ωστόσο να συναντηθεί με το Μητροπολίτη Κιτίου Ανθιμο που πήγε στην Αθήνα στις **10 Αυγούστου, 1959**, για να μεσολαβήσει στη διένεξη.

"Το πρώτο δεκαπενθήμερο του Αυγούστου του

1959 ήταν μια περίοδος δραματικών εξελίξεων.

"Στις 10 Αυγούστου ο Αρχιεπίσκοπος συγκάλεσε στην Αρχιεπισκοπή σύσκεψη 150 αντιπροσώπων του ΕΔΜΑ από την περιοχή Αμμοχώστου και κατηγόρησε ανοικτά το Φώτη Παπαφώτη ότι συνωμοτούσε με το Γρίβα και τους "Κυρηνειακούς"- τους οπαδούς του Μητροπολίτη Κερύνειας Κυπριανού- για τη δολοφονία του ιδίου, Υπουργών και υποστηρικτών του.

"Σαν αποδεικτικά στοιχεία παρουσίασε μια επιστολή που είχε στείλει από την Αθήνα ο Ρένος Κυριακίδης, αδελφός του Μητροπολίτη Κυπριανού, προς τον Παπαφώτη κι ένα καταλογο από εξήντα περίπου πρόσωπα και δήλωσε ότι είχε αποδείξεις, για την εισαγωγή όπλων από την Ελλάδα.

"Από τα στοιχεία που ανακοίνωσε ο Αρχιεπίσκοπος μόνο η επιστολή Κυριακίδη δόθηκε, αργότερα, στη δημοσιότητα, ούτε ο κατάλογος προγραφών δημοσιεύθηκε ποτέ, σε φωτοτυπία ή διαφορετικά, ούτε και διευκρινίστηκε ποτέ ποιος τον ετοίμασε και ούτε δόθηκε ποτέ καμμιά συγκεκριμένη απόδειξη για εισαγωγή όπλων.

"Γι' αυτό και από την πλευρά του Γρίβα και του περιβάλλοντος του υποστηρίχθηκε ότι η όλη υπόθεση ήταν φτιαχτή. Οσο για την επιστολή Κυριακίδη, το περιεχόμενο της αποκαλύπτει, στη χειρότερη περίπτωση, πρόθεση άσκησης από το Γρίβα και τους υποστηρικτές του, έντονης αντιπολίτευσης για να μη υπάρξουν υποχωρήσεις σε θέματα που βρίσκονταν υπό διαπραγμάτευση με τους Άγγλους και τίποτε περισσότερο.

"Ο Μακάριος όμως είπε στη σύσκεψη ότι ήταν πεπεισμένος γι' αυτά που έλεγε, και για το λόγο αυτό έπαυσε τον Παπαφώτη από τη Διοικούσα Επιτροπή του ΕΔΜΑ.

"Η επιστολή Κυριακίδη, που με κανένα τρόπο δεν συνδέεται, όπως φυσικά κι ο συντάκτης της, με τους υποτιθέμενους καταλόγους προγραφών ήταν το βασικό στοιχείο στο κατηγορητήριο κατά του Παπαφώτη, και ταυτόχρονα αποκαλύπτει τις σκέψεις του Γρίβα την

εποχή εκείνη.

"Πράγματι, το πρώτο μέρος της, όπως άλλωστε αναφέρεται σ' αυτήν, ήταν σκέψεις του Γρίβα, κι' αυτό το επιβεβαιώνει ο ίδιος με ιδιόχειρη ενυπόγραφη σημείωση του, σαν υστερόγραφο που ανέφερερε: "Παυλακην και Παπαφώτην, ο Ρένος γράφει κάτι, δώστε προσοχή".

"Το δεύτερο μέρος ήταν οδηγίες του Ρένου Κυριακίδη για υποστήριξη προς το Μητροπολίτη Κυρηναίας, όταν θ' άρχιζε τα κηρύγματά του υπέρ του Στρατηγού.

"Το κείμενο της επιστολής παρατίθεται αυτούσιο, γιατί στο περιεχόμενο της στηρίκτηκε σε μεγάλο βαθμό η κατηγορία της συνωμοσίας, αν και κάτι τέτοιο δεν προκύπτει έστω και με την πιο τραβηγμένη ερμηνεία. (Την επιστολή έδωσε στη δημοσιότητα ο ίδιος ο Μακάριος όταν προκλήθηκε από το Στρατηγό Γρίβα να αποκαλύει τα στοιχεία που κατείχε για τη φερόμενη συνωμοσία).

"Την αποκάλυψη της επιστολής στη σύσκεψη των παραγόντων του ΕΔΜΑ ακολούθησε η "δίκη" του Παπαφώτη, μπροστά σε μια πιο στενή σύσκεψη στελεχών. Το μισό "κατηγορητήριο" στηριζόταν στο κείμενο της επιστολής, που ανέφερε:

"Αθήνα, 7 Ιουλίου, 1959,

"Έχω ρητή εντολή του Αρχηγού να σου διαβιβάσω εσένα και του Παυλάκη μόνο, την ακόλουθη νέα γραμμή, την οποία πρέπει απαρέγκλητα ν' ακολουθήσετε, με όλη τη φρόνηση και όλη τη συνέπεια.

"Ο Αρχηγός, κατόπιν των ανόητων δηλώσεων του Αρχιεπισκόπου, οι οποίες πιστεύει ότι έγιναν παρά τη διάψευση, άρχισε ν' ανησυχεί σοβαρά και να υποθέτει, ότι υπάρχει συμπαιγνία Αρχιεπισκόπου και Ελληνικής Κυβέρνησης για επίλυση των τρεχόντων ζητημάτων, βάσεων, Δήμων και Κοινοπολιτείας, αντίθετα προς τα συμφέροντα του Κυριακού λαού και προς εξυπηρέτηση της αγγλικής αποικιοκρατίας.

"Δεν έχει τον καιρό ν' αναφέρει συγκεκριμένα

στοιχεία.

"Πάντως η Κυβέρνηση, αφού δεν κατόρθωσε να κάμψει το Γρίβα, ο οποίος παραμένει ακλόνητος στις αποφάσεις στα θέματα και είναι το μόνο εμπόδιο, τόσο στην Ελληνική όσο και στην Αγγλική Κυβέρνηση, όπως άλλωστε εξεδηλώθη από την αγγλική πλευρά, δεν είναι απίθανο να ζήτησε την άσκηση πιέσεων από τον Αρχιεπίσκοπο, τον οποίο προσετερίσθη για τις απόψεις και ο οποίος (Αρχιεπίσκοπος) παίζει εναντίον του Αρχηγού, νομίζοντας ο ανόητος, ότι είναι δυνατό να εξουδετερώσει τον Αρχηγό, ώστε όταν δεν θα υπάρχει αντίπαλος, να βαδίσουν στο ανοσιούργημά τους.

"Αυτές είναι απλές σκέψεις, οι οποίες γεννιούνται από ορισμένα γεγονότα τα οποία είμαστε υποχρεωμένοι να αντιμετωπίσουμε. Είναι μέτρο πρόνοιας. Εύχεται ο Αρχηγός να μην έλθει τέτοια κατάσταση. Μα αν υπάρξει, θα πρέπει να την κτυπήσουμε και θα την κτυπήσουμε.

"Η απόφαση του Αρχηγού προς αντιμετώπιση της νέας κατάστασης, αν παρουσιασθεί, είναι η εξής: (Ο Αρχηγός παρακολουθεί με μεγάλη προσοχή την κατάσταση). Εάν διαβλέψει επικείμενο κίνδυνο θα εκδηλωθεί. Παρακολουθείτε σοβαρά πάντοτε τις δηλώσεις του, τις οποίες θα κάνει κάθε φορά. Με κάθε εκδήλωση του ο Κυρηναίος, πρέπει να αναλαμβάνει έντονη εστρατεία υπέρ των απόψεων του Αρχηγού. Να τις υποστηρίζει με φανατισμό, στα κηρύγματά του, σε στενούς κύκλους, σε εφημερίδες. Καθ όσον ο Αρχιεπίσκοπος δεν έχει το δικαίωμα να αναλαμβάνει αποφάσεις στην απουσία του Κυπριακού λαού και των αγωνιστών.

"Όλοι οι γνήσιοι αγωνιστές πρέπει να συσπειρωθούν γύρω από τον Κυρηναίος και να τον υποστηρίξουν σαν εκτελεί το ανόθευτο εθνικό του καθήκον, όπως το θέλει και ο Αρχηγός.

"Αγαπητέ Φώτη, όσα σου γράψαμε είναι όλα λόγια του Αρχηγού. Δεν προσέθεσα ούτε ένα νι. Τώρα γράφω

ορισμένες δικές μου συστάσεις. Σας εσωκλείω και σημεία του Αρχηγού (χειρόγραφο) για να γίνουν απόλυτα σεβαστά τα όσα σας γράφω. Δράσετε αμέσως με τρόπο ριζοσπαστικό και μακροπρόθεσμα. Όσοι αγωνιστές πρόκειται να μείνουν πιστοί στον αρχηγό τους Διγενή, πρέπει να ετοιμάζονται για να υποστηρίξουν τον Κυρηναίως, σαν θα δίδει τη μάχη και συγγχρόνως πρέπει να φροντίσετε να τους δώσετε καλά πόστα.

"Πρέπει να αρχίσετε προγαπάνδα στα κατώτερα στρώματα του λαού, για να αποκτήσουν ξανά την εμπιστοσύνη και αγάπη τους στον Κυρηναίως. Για να γίνει αυτό θα ήταν καλό να ορίσετε σε ορισμένα πρόσωπα (οχι αξιωματούχους του ΕΔΜΑ) μα του λαού, (τέτοια πρόσωπα υπάρχουν) που να μα μη κάνουν άλλη δουλειά παρά δια ζώσης φωνής να επαινούν τον πατριωσμό και τη σταθερότητα του Κυρηναίως στην εθνική γραμμή, ως και συνάντηση των αντιλήψεων του Κυρηναίως και Αρχηγού.

" υτό να γίνει σ' όλη την Κύπρο και με κάθε προσοχή και σύνεση. Ωριμοι άνθρωποι ας αναλάβουν αυτή τη δουλειά.

"Πρέπει οπωσδήποτε να δείτε τον Κυρηναίως να συζητήσετε το όλο θέμα αμέσως και να μου ανακοινώσετε μελλοντικά τις αποφάσεις σας. Δώστε τη μάχη. Η σκιά του Αρχηγού θα σας ενδυναμώνει και θα σας κάνει αισιόδοξους για τη νίκη. Φθάνουμε κι εμείς κι οι αγνές καρδιές θα γίνουν πιο πολλές.

"Όταν θα κάνει το πρώτο κήρυγμα ο Κυρηναίως προς υποστήριξη του Αρχηγού, πρέπει να έχει όλους στο πλευρό. Ο ίδιος από τώρα θα αρχίσει να απαιτεί από τη Μακαριακή κλίκα να μη προδοθεί ο λαός. θα του γράψω και του αδελφού μου τώρα αμέσως. Σας χαιρετώ αδελφικά, Ρένος.

"Δρουσιώτης, Παπασταύρος και όσοι πιστοί να ενημερωθούν αμέσως".

"Την επιστολή συνόδεψε μια σημείωση με την ιδιόχειρη υπογραφή του Γρίβα γραμμένη απο τον ίδιο

που έλεγε:

"Σημείωμα αρχηγού. Παυλάκη και Παπαφώτη, ο Ρένος γράφει κάτι. Δώστε προσοχή"

"Κι' ένα άλλο πρόσθετο σημείωμα:

"Αγαπητέ Φώτη, Παρακαλώ το όνομα της προκοπής της πατρίδος να παραμείνει στην Κύπρο. Μην έλθεις στην Ελλάδα γιατί θα μας λυπήσεις. Σύντομα φθάνουμε κι εμείς. Ούτε μας νοιάζει για μαθήματα. Ρένος".

"Η "δίκη" στις 12 Αυγούστου, 1959, έγινε μπροστά σε 35 στελέχη και μέλη τοπικών συμβουλίων του ΕΔΜΑ από τα χωριά του τομέα Αμμοχώστου και στα μέλη της Διοικούσης και επαρχιακής Επιτροπής του ΕΔΜΑ Αμμοχώστου.

"Ο Παπαφώτης ήταν παρών για ν' απαντήσει στο κατηγορητήριο.

"Ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος διάβασε την επιστολή Ρένου Κυριακίδη και παρουσίασε τα άλλα στοιχεία που είχε.

"Βασικά οι κατηγορίες εναντίον του Παπαφώτη ήταν δυο:

1. Οτι ηγείτο δισφημητικής εκστρατείας εναντίον του Αρχιεπισκόπου.

2. Οτι ήταν αναμιγμένος στην εισαγωγή όπλων και στην οργάνωση ενόπλων ομάδων, χωρίς την έγκριση του Αρχιεπισκόπου.

Ο Παπαφώτης απολογήθηκε και στις δύο κατηγορίες. Για την πρώτη είπε ότι δεν μπορούσαν να αποδοθούν σ' αυτήν ευθύνες για τις βαρειές και υβριστικές εκφράσεις προσώπου που συνδεόταν στενά μαζί του εναντίον του Αρχιεπισκόπου.

"Στη δεύτερη κατηγορία απάντησε ότι δεν είχε καμιά σχέση με οποιαδήποτε εισαγωγή ή προσπάθεια εισαγωγής οπλισμού στην Κύπρο και ότι ποτέ δεν δημιούργησε ή προσπάθησε να δημιουργήσει ένοπλες ομάδες για οποιοδήποτε σκοπό.

"Υπέδειξε ακόμα ότι ο Μακάριος δεν απέδωσε στον ίδιο καμιά πράξη δυσφήμισης και ως ο Μακάριος παραδέχθηκε ότι δεν είχε αποδείξεις για την εισαγωγή όπλων. Είπε ότι δεν ήταν δυνατό να

περιέρχεται τα χωριά και να οργανώνει ομάδες χωρίς να υπάρχουν συγκεκριμένες αποδείξεις, αφού υποτίθεται ότι ερχόταν σε επαφή με τόσα πρόσωπα.

"Ο Μακάριος όμως ήταν κατηγορηματικός. Επανέλαβε ότι ήταν πεπεισμένος ότι ο Παπαφώτης οργάνωνε ένοπλες ομάδες και ανέφερε ότι δεν είχε καμιά αμφιβολία για την ορθότητα των πληροφοριών του.

"Η συζήτηση οξύνθηκε και ο Παπαφώτης σε έντονο ύφος, ζήτησε να γίνει χρήση των νόμων και να κατηγορηθεί στο δικαστήριο για να αποδείξει την αθωότητα του.

"Διαφορετικά ζήτησε να εγκλεισθεί σε στρατόπεδο συγκέντρωσης βάσει του Νόμου περί Προσωποκράτησης, που ίσχυε ακόμα, "εν ονόματι της ευθύνης του Αρχιεπισκόπου έναντι του λαού", πως είπε, γιατί θα ήταν αδιανόητο να αφήνεται ένας ένοπλος ταραξίας να δρα εγκληματικά μεταξύ του λαού για να τον εμπλέκει σε περιπέτειες και δυστυχία.

"Ο Αρχιεπίσκοπος δεν απάντησε και κατευθύνθηκε για να βγει από το Συνοδικό. Μερικά από τα στελέχη του ΕΔΜΑ παρατήρησαν ότι δεν είχαν αποδειχθεί οι κατηγορίες και ότι ο Παπαφώτης έπρεπε να επαναπροσληφθεί στο ΕΔΜΑ.

"Ο Μακάριος ήταν ανένδοτος.

"Ο Παπαφώτης τότε αξίωσε να του δοθεί απάντηση έγγραφη σε επιστολή που είχε απευθύνει προς τον Αρχιεπίσκοπο και σε δυο επιστολές προς τη Διοικούσα Επιτροπή του ΕΔΜΑ. Διαφορετικά δεν θεωρούσε τον εαυτό του παραιτημένο, θα παρουσιαζόταν στα γραφεία και δεν θα αποχωρούσε, εκτός αν τον έδιωχναν με τη βία ειδικοί του "Σπέσιαλ Μπραντς".

"Το θέμα δεν έληξε με τη "δίκη" Παπαφώτη στην Αρχιεπισκοπή. Ο ίδιος συνέχισε να αρθρογραφεί στις εφημερίδες και μπήκε στην αντιπαράθεση με την κατηγορία ότι το ΚΕΜ ήταν κατασκεύασμα του περιβάλλοντος του Αρχιεπισκόπου με σκοπό να κατασκευαστεί ο ίδιος και να τορπιλλισθεί η προσπάθεια για συνδιαλλαγή Μακαρίου και Γρίβα που

κατέβαλλαν πολλές πλευρές.

"Στις 14 Αυγούστου ο Αρχιεπίσκοπος με μερικά από τα στελέχη του ΕΔΜΑ βρίσκονταν στον Κύκκο, για τη γιορτή της Παναγίας. Ο Κυβερνήτης Σερ Χιου Φουτ πήγε απρόοπτα στο μοναστήρι για μια επείγουσα συνάντηση με το Μακαριώτατο, στον οποίο, σύμφωνα με αξιόπιστους μάρτυρες, διαβίβασε πληροφορίες των αγγλικών αρχών ότι την επομένη θα γινόταν πραξικόπημα με στόχο την εκκαθάριση εκείνων των οποίων τα ονόματα βρίσκονταν στον κατάλογο προγραφών.

"Δεν αποκλείεται πολλές από τις πληροφορίες για προγραφές και συνωμοσίες να ήταν υποβολιμαίες με σκοπό τη διάσπαση του Κυπριακού Μετώπου και τη διεκδίκηση της επιβολής απόψεων σε θέματα που συζητούσαν. Το περίεργο είναι ότι στον κατάλογο προγραφών αναφερόταν, σύμφωνα με τις φήμες που κυκλοφορούσαν, και το όνομα του Παύλου Παυλάκη, προς τον οποίο απευθυνόταν επίσης η επιστολή Κυριακίδη. Αυτή η αντίφαση δεν εξηγήθηκε ποτέ.

"Πέντε μέρες μετά την αποπομπή του Παπαφώτη από τη Διοικούσα Επιτροπή του ΕΔΜΑ η εφημερίδα "Εθνική" που τότε άρχισε να παίρνει σαφή θέση στο πλευρό των "Γριβικών" δημοσίευσε πρωτοσέλιδο κύριο άρθρο, κάτω από τον τίτλο "Δημοκρατία" στο οποίο ανέφερε ανέμεσα στ' άλλα:

"Δημοκρατία και κράτος του Θεού προσπαθούμε να δημιουργήσουμε. Την ενότητα και τη συνοχή του λαού επειγόμεθα να διατηρήσουμε και να ενισχύσουμε. Την υπονόμηση του κύρους των δυο εθνικών συμβόλων μας αγωνιζόμαστε να αποκρούσουμε και να αποτρέψουμε.

"Και όμως. Ορισμένες ενέργειες τις οποίες ούτε ψυχραιμία, ούτε διορατικότητα, ούτε δημοκρατικότητα χαρακτηρίζουν, έρχονται δυστυχώς στην πλέον ακατάλληλη στιγμή για να απειλήσουν τις εικλικρινείς και φιλότιμες αυτές προσπάθειες και να επιφέρουν το αντίθετο αποτέλεσμα που επιδιώκεται.

"Οι ενέργειες που κατάγγελλε το άρθρο, ήταν μεταξύ των άλλων, η παύση του Παπαφώτη από τη Διοικούσα Επιτροπή του ΕΔΜΑ, χωρίς να ανακοινωθούν τα μέλη και στο λαό οι λόγοι.

"Προστίθετο στο άρθρο της Εθνικής:

"Οι δημοκρατικές αρχές και οι λοιπές μεγαλόστομες και πραγματικά θαυμάσια διακηρύξεις του μετώπου επέβαλλαν κατά την κοινή λογική και την παλλαϊκή απαίτηση, μια εξήγηση, διότι το ΕΔΜΑ ανήκει στο λαό, αντλεί τη δύναμη του από το λαό και υπόκειται στην κρίση του λαού. Δεν πρόκειται να δημιουργήσουμε ολοκληρωτικό κράτος, όπου ο λαός δεν είναι ανάγκη να πληροφορείται την αλήθεια και δεν έχει λόγο στη διακυβέρνηση και το μέλλον του. Δεν πρόκειται να συγκροτήσουμε αστυνομικό κράτος, όπου η ελευθερία του λόγου στραγγαλίζεται, όπου οι αντιφρονούντες προς την άρχουσα μερίδα εκκαθαρίζονται και όπου ο Τύπος είτε φημώνεται, είτε μπούκοτάρεται και καταπολεμείται, συνεπεία της βαθειάς προσήλωσης του προς την ιερά αρχή της ελευθεροστομίας.

"Το ηφαίστειο που σιγόβραζε εξερράγη. Η απάντηση στο άρθρο δόθηκε την ίδια μέρα. Μια ομάδα από πέντε πρόσωπα με πιστόλια, πλησίασε κάτω από τα γραφεία της "Εθνικής" στην οδό Περικλέους. Ο δημοσιογράφος Αντώνης Φαρμακίδης, ένας από τους εκδότες της εφημερίδας, μόλις είχε τελειώσει την απογευματινή εργασία του και κατέβαινε τις σκάλες για να πάει στο γραφεία της "Αλήθειας", που βρίσκονταν λίγο πιο κάτω.

"Στο δρόμο είδε τους άγνωστους να κυκλοφορούν και κάτι "ψιλιάστηκε". Πλησίασε ένα από αυτούς και ρώρησε τι συμβαίνει. Εκείνος τον "καθησύχασε" προτρέποντας τον να φύγει. Με γρήγορο βήμα πήγε στα γραφεία της "Αλήθειας" και τηλεφώνησε στην "Εθνική" για να προειδοποιήσει το διευθυντή της Λοίζο Κυρθαιώτη για τις ύποπτες κινήσεις που είδε και να τον προτρέψει να φύγει.

"Ήταν αργά. Πριν προλάβει να πει τις πρώτες φράσεις, άκουσε το θόρυβο από τα κτυπήματα και τις φωνές του Κυθραιώτη. Υστερα από λίγα λεπτά ο Κυθραιώτης βρισκόταν στο πάτωμα καταματωμένος και οι οπλοφόροι, που είχαν απομονώσει το άλλο προσωπικό, εξαφανίστηκαν.

"Αυτό ήταν το πρώτο επεισόδιο της αναμέτρησης μεταξύ των φιλοκυβερνητικών και αντικυβερνητικών.

"Οι δράστες της επίθεσης παρέμειναν "άγνωστοι". Ο νόμος "κοιμήθηκε" στην περίπτωση αυτή, όπως και σε άλλες στις οποίες δράστες ήταν άνθρωποι της αντιπολίτευσης. Αντί να εφαρμοσθεί ο νόμος προς κάθε κατεύθυνση, προτιμήθηκαν άλλα μέτρα τιμωρίας, έμμεσα, που όμως αντί να εξαλείψουν την παρανομία, αντίθετα την έθρεψαν.

"Ισως λόγοι σκοπιμότητας ή ακόμα και η πολιτική ατμόσφαιρα που επικρατούσε στα πρώτα χρόνια μετά τον αγώνα, ευνοούσαν την τακτική που ακολουθήθηκε. Αυτό όμως στρέωσε την πεποίθηση ότι η παρανομία ήταν πρόσφορο μέσο προώθησης επιδιώξεων, αφού θα έμενε ατιμώρητη από το νόμο, ενώ παράλληλα εδραιώθηκε η πεποίθηση για την ορθότητα του δόγματος "ο σκοπός αγιάζει τα μέσα".

"Ενώ η αντιδικία έτεινε να πάρει μορφή αντιπαράθεσης, με συνεχείς συσκέψεις των στελεχών του ΕΔΜΑ, τις αλληλοκατηγορίες στις εφημερίδες και τα μικροεπεισόδια, στα παρασκήνια γίνονταν προσπάθειες για συνδιαλλαγή. Οι αντιπροσωπείες, κυρίως στελεχών του ΕΔΜΑ, πηγαινοέρχονταν στην Αθήνα.

"Με τη Δ.Ε. του ΕΔΜΑ ο Γρίβας διαμήνυσε στον Αρχιεπίσκοπο ότι ήταν πρόθυμος να τον συναντήσει για να λύσουν τις διαφορές τους, αν γίνονταν δεκτές ορισμένες προτάσεις του.

"Στις 12 Σεπτεμβρίου ο Στρατηγός δεχόταν στο Λοΐζο Κυθραιώτη στο σπίτι του, στην Εκαλη. Την ίδια μέρα έδωσε στη δημοσιότητα ενυπόγραφη ανακοίνωση του με την οποία επαναλάμβανε την πρόταση του να συναντηθεί με τον Αρχιεπίσκοπο για να αρθεί η κρίση

και πρόβαλλε τους όρους του που αναφέρονται στις διαπραγματεύσεις πάνω στις λεπτομέρειες των Συμφωνιών Ζυρίχης και Λονδίνου:

"Η κατάσταση που δημιουργήθηκε στην Κύπρο είναι απότοκος της αγωνίας του Κυπριακού λαού, λόγω των συνεχών υποχωρήσεων έναντι των αγγλοτουρκικών και μόνο ως δικαιολογία, κατά την αντίληψη μου, θα ήταν δυνατό να θεωρηθούν τα φημολογούμενα περί δήθεν ανατρεπτικών προσπαθειών στην Κύπρο.

"Υπάρχει πράγματι βία στην Κύπρο εκ μέρους των "τραμπούκων" ομάδων της υποχώρησης στις αγγλοτουρκικές αξιώσεις εναντίον εκείνων οι οποίοι αμύνονται των συμφερόντων της Κύπρου όπως συνέβη εναντίον του κ. Λ. Κυθραιώτη.

"Στον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο διαμήνυσα μέσω των μελών της Κεντρικής Επιτροπής του ΕΔΜΑ, τα οποία με επισκέφθηκαν, ότι θα ήμουν διατεθειμένος να συμβάλω στην εφαρμογή των συμφωνιών μόνο υπό τις πιο κάτω προϋποθέσεις, άλλως θα αντιδρούσα με όλα τα νόμιμα μέσα:

1. Εάν ενημερωνόμουν για τα υπό συζήτηση αντικείμενα και εξέφραζα κι εγώ τις απόψεις μου, οι οποίες θα λαμβάνονταν υπόψη.

2. Εάν το ανωτέρω δεν γινόταν δεκτό, οι αποφάσεις που θα λαμβάνονται για τα αντικείμενα που είναι υπό συζήτηση, πρέπει να επικυρώνονται από γνήσιο αντιπροσωπευτικό σώμα, που εκφράζει πραγματικά τη γνώμη ολόκληρου του Κυπριακού λαού, με ευρεία εκπροσώπηση και των εργατοαγροτών. Διότι δεν ήμουν διατεθειμένος να συμβάλω στην εφαρμογή των συμφωνιών, στις οποίες είχα σαφείς ενδείξεις ότι υπήρχαν προφορικές δεσμεύσεις έναντι των αγγλοτουρκικών και τις έκρινα ασύμφορες για τον Κυπριακό λαό.

"Υστερα από την κατάσταση που δημιουργήθηκε στην Κύπρο, θεωρώ χρέος μου να επαναλάβω την παλαιότερη πρόσκληση μου προς τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο όπως συναντηθούμε για να συζητήσουμε απο κοινού και στα πλαίσια της έντιμης εφαρμογής των

συμφωνιών της Ζυρίχης και του Λονδίνου, τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες θα αξιοποιηθούν οι θυσίες του Κυπριακού λαού και θα αποκατασταθεί η γαλήνη και η ομαλή συμβίωση στη νήσο.

"Ελπίζω έτσι να βρούμε από κοινού λύσεις τις οποίες υπαγορεύει η λογική και το εθνικό καθήκον. Αφού ακουσθούν οι απόψεις μου, θα μπορεί τότε ο Αρχιεπίσκοπος να αναλάβει απέναντι της Ιστορίας τις ευθύνες του.

"Η πιο πάνω πρόσκληση μου προς τον Αρχιεπίσκοπο αποτελεί την πλέον αποστομωτική απάντηση στις κακόβουλες φήμες οι οποίες κατά καιρούς εκοξεύονται ως προς τις προθέσεις μου.

"Έένος εντελώς προς όσα φημολογούνται και γράφονται και κατεχόμενος μόνο από την επιθυμία να αποφευχθούν οπωσδήποτε υποχωρήσεις από Ελληνικής πλευράς που εξέρχονται του γράμματος και του πνεύματος των συμφωνιών που έχουν ανακοινωθεί, με τις οποίες η πολιτική ηγεσία της Ελλάδας τερμάτισε τον ένδοξο αγώνα του Κυπριακού λαού, κατέστησα ήδη στο παρελθόν γνωστές και δημόσια τις απόψεις μου, τότε, όπως και τώρα, ήτο όχι να υποδαυλίσω τα πάθη, αλλά να εμποδίσω λύσεις αντίθετες προς το συμφέρον του ελληνικού Κυπριακού λαού".

"Το κείμενο της ανακοίνωσης του Στρατηγού μιλά μόνο του. Το νεότερο όμως στοιχείο σ' αυτό ήταν η συγκεκριμένη αναφορά του στην πολιτική ηγεσία της Ελλάδας, ενώ προηγουμένως μιλούσε, όπως και στην τελευταία προκήρυξη του, για πολιτική ηγεσία, εντελώς αόριστα, χωρίς να την καθορίζει.

"Η αναφορά του στην πολιτική ηγεσία της Ελλάδας, είχε τη σημασία της. Ο Γρίβας αποφάσισε να πολιτευθεί. Στο μεταξύ όμως οι μυστικές υπηρεσίες της Ελλάδας είχαν πληροφορήσει την Κυβέρνηση Καραμανλή ότι ο Στρατηγός ετοίμαζε πραξικόπημα. Αλλη μια ρήξη βρισκόταν στα πρόθυμα έκρηξης.

"Ο Στρατηγός Γρίβας πήγε στις **13 Σεπτεμβρίου 1959** στη Θεσσαλονίκη και ανακηρύχθηκε επίτιμος δημότης της πόλης. Η υποδοχή που του επιεφυλάχθη

ήταν πράγματι απόθεωρητική, ανάλογη με εκείνη που του επιφύλαξε η Αθήνα όταν τον προηγούμενο Μάρτιο γύριζε δαφνοστεφής στην ελληνική πρωτεύουσα. Το ίδιο θερμή ήταν και η υποδοχή στις άλλες πόλεις και τις οποίες πέρασε, ιδιαίτερα στη Λάρισα όπου δήλωσε ότι ευχαρίστως θα πολιτευόταν.

"Όπως ήταν φυσικό ο σάλος που δημιούργησαν οι αποκαλύψεις για τη συνωμοσία κατά του Αρχιεπισκόπου δίχασαν περισσότερο τον ήδη διχασμένο λαό.

"Στο μεταξύ και η ρήξη Ελληνικής κυβέρνησης και Γρίβα έφθανε στο αποκορύφωμά της. Οι μυστικές υπηρεσίες πληροφόρησαν την Ελληνική Κυβέρνηση για την ύπαρξη συνωμοσίας του Στρατηγού που θα εκδηλωνόταν με εξέγερση στο Στρατό.

"Ο Στρατηγός έμαθε την ύπαρξη των πληροφοριών για τη σχεδιαζόμενη εξέγερση και την 1η Σεπτεμβρίου διαμήνυσε στον Πρωθυπουργό Κωνσταντίνο Καραμανλή ν' αφήσει το στρατό ήσυχο.

"Στις 19 Σεπτεμβρίου εξαπέλυσε αντεπίθεση κατηγορώντας την Ελληνική Κυβέρνηση ότι σχεδίασε εξέγερση σε μια μονάδα για να βρει δικαιολογία να τον συλλάβει και να τον εξοντώσει.

"Κατηγορούσε ακόμη την Ελληνική Κυβέρνηση ότι μετά το μήνυμά του έστρεψε την προσοχή της αλλού και διάλεξε σαν πεδίο δράσης την Κύπρο όπου βρήκε τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο "συνεργάτη στα διαβολικά σχέδια της".

"Η απάντηση της Ελληνικής Κυβέρνησης ήταν έντονη και επιβεβαίωσε σαν αληθινή την ύπαρξη της συνωμοσίας του Γρίβα, τόσο στην Κύπρο όσο και στην Ελλάδα. Όπως την μετέδωσε ο ραδιοσταθμός των Αθηνών η απάντηση ήταν:

"Ο κ. Γρίβας αφού αποκαλύφθηκε να συνωμοτεί, προσπαθεί να εμφανισθεί ως θύμα συνωμοσίας. Αν δεν ψεύδεται εν επιγνώσει του, κατέχεται προφανώς από μανία καταδίωξης. Αντί να υβρίζει την Κυβέρνηση καλύτερα να διαψεύσει, εάν μπορεί, τις κατηγορίες που διατυπώθηκαν από τους Κυπρίους εναντίον του,

κατηγορίες οι οποίες στηρίζονται σε κείμενα, τα οποία συνέταξε αυτός και το περιβάλλον του. Η Ελληνική Κυβέρνηση, αφού πάντως τον τίμησε μέχρι υπερβολής, δεν ασχολείται πλέον με αυτόν, ούτε ενδιαφέρεται για τα πολιτικά του σχέδια.

"Στη δίνη των διαφορών και του διχασμού, τα σύμβολα κρημνίζονταν, το επιχρύσωμα έπεφτε και οι θρύλοι γίνονταν στόχος για σκοποβολή.

"Στις **22** Σεπτεμβρίου ο Αντώνης Γεωργιάδης αναχωρούσε για άλλη μια φορά στην Αθήνα με σκοπό να προσπαθήσει να συμφιλιώσει τους δυο ηγέτες του αγώνα που βρίσκονταν στα μαχαίρια, τονίζοντας ότι πίστευε ακράδαντα στην ειλικρίνεια και τις καλές προθέσεις του Στρατηγού Γρίβα.

"Παρά την οξύτητα στην οποία είχαν φθάσει οι σχέσεις τους, και οι δυο ηγέτες είχαν αντιληφθεί ότι η κατάσταση είχε φθάσει στο απροχώρητο και η καταιγίδα δεν θα ήταν μακριά, αν δεν γινόταν κάτι να την ανακόψει. Κι' αυτό το κάτι ήταν μια συνάντηση μεταξύ τους για να αρθούν οι παρεξηγήσεις, δικαιολογημένες ή αδικαιολόγητες. Η πραγματοποίηση της συνάντησης ήταν πια θέμα διτυπώσεων.

"Ενώ ο Αντώνης Γεωργιάδης ταξίδευε προς την Αθήνα, ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ετοίμαζε το έδαφος για τη συνάντηση. Παρ' όλο που γι' άλλη μια φορά απέρριπτε τις κατηγορίες και τους όρους του Στρατηγού, δήλωνε ότι δεν θα είχε αντίρρηση για μια συνάντηση τους, αν η πρόσκληση διατυπωνόταν με διαφορετικό τρόπο.

"Γιατί, κατά τον Αρχιεπίσκοπο ο τρόπος που ο Στρατηγός διατύπωσε τις επανειλημμένες προσκλήσεις του, σκοπό είχε να εξυπηρετήσει τα δικά του πολιτικά σχέδια.

"Από την πλευρά του ο Στρατηγός έκαμνε διαλλακτικές προτάσεις.

"Στις **25** Σεπτεμβρίου ο Αντώνης Γεωργιάδης γύριζε στην Κύπρο με μήνυμα του Στρατηγού που με δηλώσεις του εγκατέλειπε αξίωση του για παρουσία πρακτικογράφου στην συνάντηση τους και επέμενε

μόνο στην παρουσία δύο αξιόπιστων μαρτύρων που θα έδιναν μετά τη δημοσιότητα τα πρακτικά, αν τυχόν διαφωνούσαν και για να διασφαλισθεί από υποναχωρήσεις, αν κατέληγαν σε συμφωνία. Την εκλογή για τον τόπο της συνάντησης, εφ' όσον ο ίδιος δεν μπορούσε να γυρίσει στην Κύπρο την άφηνε στο Μακάριο.

"Υστερα από πέντε μέρες ο Αρχιεπίσκοπος ανακοίνωσε ότι η πολυπόθητη συνάντηση θα γινόταν στη Ρόδο μέσα στον Οκτώβριο, χωρίς να καθορίσει ακριβή ημερομηνία.